

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મોહનલાલ ગોએન્કા

વિ.

બિનોય કૃષ્ણ મુખર્જી અને અન્ય.

૦૯/૧૨/૧૯૫૨

[મહેર ચંદ મહાજન, દાસ, વિવિયન બોઝ અને ગુલામ હસન, ન્યાયમૂર્તિઓ]

રેસ જુડિકાટા-બજવણીની કાર્યવાહી-બજવણી કોર્ટના અધિકારક્ષેત્ર સામે વાંધો ઉઠાવવામાં ચૂક-ચનાત્મક રેસ જુડિકાટા-બજવણી માટે હુકમનામાનું ટ્રાન્સફર (તબદીલી)-બજવણી કેસ કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવ્યો-

બજવણી કોર્ટ દ્વારા સી.પી.સી. ની કલમ ૪૧ હેઠળ હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટને પ્રમાણપત્ર મોકલવું-બજવણી કોર્ટમાં નવી અરજી-પોષણક્ષમતા-અધિકારક્ષેત્ર-હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટનો આદેશ જે બજવણી આગળ ધપાવવાની સ્વતંત્રતા આપે છે, તેની અસર-સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮, કલમો ૧૧, ૩૯, ૪૧.

૧૯૨૩ માં કલકત્તા હાઇકોર્ટ દ્વારા તેની મૂળ બાજુએ (ઓરિજિનલ સાઈડ) પસાર કરાયેલ હુકમનામું, તે કોર્ટ દ્વારા ૧૯૩૧ માં આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટમાં બજવણી માટે હુકમનામાની પ્રમાણિત નકલ, ટ્રાન્સફરના આદેશની નકલ અને આંશિક સંતોષના પ્રમાણપત્ર સાથે ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવામાં આવ્યું હતું. હુકમનામાધારકે આસનસોલ કોર્ટમાં બજવણી માટે અરજી કરી પરંતુ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ માં કામ ન ચલાવવા બદલ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી, અને આસનસોલ કોર્ટે કલકત્તા હાઇકોર્ટને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ એક પ્રમાણપત્ર મોકલ્યું, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે બજવણી કેસ કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ હુકમનામાની નકલ કે કવરિંગ લેટર હાઇકોર્ટને મોકલવામાં આવ્યો ન હતો. હુકમનામાધારકે નવેમ્બર, ૧૯૩૨ માં ફરીથી બજવણી માટે અરજી કરી, અને ૩જી એપ્રિલ, ૧૯૩૩ ના રોજ એક ચોક્કસ કોલિયરી (કોલસાની ખાણ) ના વેચાણની ઘોષણા કરવામાં આવી. તે દરમિયાન, હુકમનામાધારકની અરજી પર, હાઇકોર્ટે ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ એક આદેશ પસાર કર્યો, જેમાં ૧૯૨૬ માં નિમાયેલા રિસીવરને છૂટા

કરવામાં આવ્યા અને આસનસોલ કોર્ટને જાહેર હરાજી દ્વારા બજવણીમાં કોલિયરી વેચવાની સ્વતંત્રતા આપી. આ આદેશની જાણ આસનસોલ કોર્ટને કરવામાં આવ્યા બાદ, તેણે હરાજીમાં કોલિયરી વેચી દીધી. વેચાણ રદ કરવામાં આવ્યું અને કોલિયરી ફરીથી વેચવામાં આવી. ફરીથી વેચાણ રદ કરવામાં આવ્યું અને ત્રીજી વખત મિલકત વેચાયા પછી ચુકાદા દેવાદારે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ હેઠળ વેચાણ રદ કરવા માટે અરજી કરી, એ આધાર પર કે ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ માં બજવણી કેસ ફગાવી દેવામાં આવ્યા પછી અને હાઈકોર્ટને કલમ ૪૧ હેઠળ પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યા પછી, આસનસોલ કોર્ટને હુકમનામાની બજવણી કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતું.

દાસ ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા ઠેરવવામાં આવ્યું.-હાઈકોર્ટના ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના આદેશને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૩૯ હેઠળ બજવણી માટે આસનસોલ કોર્ટને હુકમનામું ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવાના આદેશ સમાન માની શકાય છે, અને તે આદેશ આસનસોલ કોર્ટને મોકલવામાં આવ્યા પછી, તે બજવણી કોર્ટ તરીકે સંપૂર્ણ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી થઈ ગઈ. નકલ ન મોકલવી

અને બિન-સંતોષનું નવું પ્રમાણપત્ર એ માત્ર એક અનિયમિતતા હતી જેણે આસનસોલ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને અસર કરી ન હતી:

ગુલામ હસન ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા.-કારણ કે ચુકાદા દેવાદારે નવેમ્બર, ૧૯૩૨ માં હુકમનામાધારકે આસનસોલ કોર્ટમાં બજવણી માટે બીજી અરજી કરી ત્યારે કે માર્ચ, ૧૯૩૩ માં હુકમનામાધારકે કોલિયરીના વેચાણ દ્વારા બજવણી આગળ

ધપાવવાની સ્વતંત્રતા માટે હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી ત્યારે, અથવા ૧૯૩૬ માં કોલિયરીના વેચાણને રદ કરવાની કાર્યવાહીમાં કે તેમાંથી અપીલોમાં વર્તમાન વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો, જોકે અન્ય કેટલાક વાંધાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા, અને એક કે બે પ્રસંગોએ જ્યારે તેણે તે ઉઠાવ્યો હતો, ત્યારે તેણે ક્યારેય તે વાંધા પર ભાર મૂક્યો ન હતો, તેથી તેને રચનાત્મક રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત પર પછીના તબક્કે દલીલ ઉઠાવવાથી અટકાવવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને લગતો હતો તે માત્ર હકીકત રેસ જુડિકાટના નિયમની કામગીરીને અટકાવશે નહીં.

મહાજન અને વિવિધ બોક્સ ન્યાયમૂર્તિઓ.- દાસ અને ગુલામ હસન ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા જણાવવામાં આવેલા કોઈપણ આધાર પર, ચુકાદા દેવાદારને એ વાંધો ઉઠાવવાથી અટકાવવામાં આવ્યો હતો કે આસનસોલ કોર્ટને હુકમનામાની બજવણી કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.

લેડગાર્ડ અને અન્ય વિ. બુલ ([૧૮૮૬] ૧૩ આઈ.એ. ૧૩૪), ગુરદેવ સિંહ વિ. ચંદ્રિકા સિંહ ([૧૯૦૯] આઈ.એલ.આર. ૩૬ કલકત્તા ૧૯૩), રાજલક્ષ્મી દાસી વિ. કાત્યાયની ([૧૯૧૧] આઈ.એલ.આર. ૩૮ કલકત્તા ૬૩૯) અને લખમીચંદ અને અન્ય વિ. માધવ રાવ ([૧૯૩૦] આઈ.એલ.આર. ૫૨ અલ્હાબાદ ૮૬૮) અલગ તારવવામાં આવેલ. રઘુબીર શરણ વિ. હોરીલાલ અને અન્ય ([૧૯૩૧] આઈ.એલ.આર. ૫૩ અલ્હાબાદ ૫૬૦) નામંજૂર કરવામાં આવ્યો.

અન્નાદા કુમાર રોય અને અન્ય વિ. શેખ મદન અને અન્ય (૧૯૩૪) (૩૮ સી.ડબલ્યુ.એન. ૧૪૧), મહાદેવ પ્રસાદ ભગત વિ. ભગવત નારાયણ સિંહ (એ.આઈ.આર. ૧૯૩૮ પટના ૪૨૮), રામ કૃપાલ સુક્લ વિ. મુસમ્મત રૂપ કુએરી ([૧૮૮૪] ૧૧ આઈ.એ. ૩૭), રાજા ઓફ રામનાડ વિ. વેલુસ્વામી તેવર અને અન્ય ([૧૯૨૧] ૪૮ આઈ.એ. ૪૫) અને શા શિવરાજ ગોપાલજી વિ. એડપ્પકથ અયિસા બી અને અન્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૪૯ પી.સી. ૩૦૨) નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: ૧૯૫૧ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૩૯. ૧૯૪૧ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૦ માં જિલ્લા બર્દવાનના આસનસોલ ખાતે સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટના ૩૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૫ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવતી ૧૯૪૫ ની ઓરિજિનલ ઓર્ડર પરથી અપીલ નં. ૯૫ માં કલકત્તા ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર (હેરિસ સી.જે. અને સરકાર ન્યાયમૂર્તિ) ના ૧૦મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૦ ના ચુકાદા અને હુકમનામા પરથી અપીલ.

અપીલકર્તા માટે એન. સી. ચેટરજી (તેમની સાથે બી. સી. રોય અને એ. કે. મુખર્જી).

૧લા સામાવાળા માટે ડો. એન. સી. સેન ગુપ્તા (તેમની સાથે બી. એલ. પાલ).

૦૯/૧૨/૧૯૫૨. દાસ ન્યાયમૂર્તિ અને ગુલામ હસન ન્યાયમૂર્તિએ અલગ ચુકાદા આપ્યા. મહાજન અને વિવિધ બોઝ ન્યાયમૂર્તિઓનો ચુકાદો મહાજન ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો.

મહાજન ન્યાયમૂર્તિ.- અમારા મતે નિર્ણય અમારા ભાઈઓ દાસ અને ગુલામ હસન દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા કોઈપણ આધાર પર ટકી શકે છે. તેથી અમે બંને આધારો પર અપીલ મંજૂર કરીશું.

દાસ ન્યાયમૂર્તિ.- મને મારા વિદ્વાન ભાઈ હસન દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદો વાંચવાનો લહાવો મળ્યો છે અને હું તેમના નિષ્કર્ષ સાથે સંમત છું કે આ અપીલ મંજૂર થવી જોઈએ. જો કે, હું મારો નિર્ણય મારા વિદ્વાન ભાઈએ જે આધાર લીધો છે તેનાથી અલગ આધાર પર લેવાનું પસંદ કરીશ અને જેના વિશે હું આ પ્રસંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવા માંગતો નથી.

આ અપીલના નિકાલના હેતુ માટે સંબંધિત હકીકતો હસન ન્યાયમૂર્તિના ચુકાદામાં ખૂબ જ સ્પષ્ટ અને સંપૂર્ણ રીતે જણાવવામાં આવી છે અને મારે તેને અહીં વિગતવાર જણાવવાની જરૂર નથી. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે ૧૨મી જૂન, ૧૯૩૧ ના રોજ, હાઈકોર્ટ, મૂળ બાજુ (ઓરિજિનલ સાઈડ), જે કોર્ટે હુકમનામું પસાર કર્યું હતું, તેણે બર્દવાનના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ મારફત આસનસોલ કોર્ટમાં બજવણી માટે તેને ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કર્યું હતું અને તે પછી આસનસોલ કોર્ટે તેની પ્રાદેશિક હદમાં આવેલી મિલકતો સામે હુકમનામાની બજવણી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર પ્રાપ્ત કર્યું હતું. હુકમનામાધારક દ્વારા બજવણી માટે કરવામાં

આવેલી અરજી જેનો નંબર ૧૯૩૧ નો ૨૯૬ હતો, જો કે, ૨૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ ના રોજ, કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને ૧૧મી માર્ચ, ૧૯૩૨ ના રોજ, આસનસોલ કોર્ટે હાઇકોર્ટને એક પ્રમાણપત્ર મોકલ્યું જે કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ હોવાનું જણાય છે. જો કે, એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે આસનસોલ કોર્ટે હાઇકોર્ટ દ્વારા અગાઉ ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવામાં આવેલ હુકમનામાની પ્રમાણિત નકલ અને અન્ય દસ્તાવેજો હાઇકોર્ટને પરત કર્યા ન હતા. હુકમનામાધારકે ૨૪મી નવેમ્બર, ૧૯૩૨ ના રોજ આસનસોલ કોર્ટમાં સમાન ચુકાદા-દેવાદારો સામે હુકમનામાની બજવણી માટે બીજી અરજી દાખલ કરી, જેમાં અગાઉના બજવણી કેસમાં દર્શાવેલ મિલકતોના વેચાણ દ્વારા હુકમનામાની રકમ વસૂલ કરવા માટેની સમાન પ્રાર્થના હતી. આ અરજી

૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી. ચુકાદા-દેવાદારોની દલીલ એ છે કે આસનસોલ કોર્ટ દ્વારા ૧૧મી માર્ચ, ૧૯૩૨ ના રોજ હાઇકોર્ટને મોકલવામાં આવેલ પ્રમાણપત્ર ફોર્મમાં તેમજ સ્વરૂપમાં કોડની કલમ ૪૧ હેઠળનું પ્રમાણપત્ર હતું, અને તેનો ઇરાદો પણ તે જ હતો, અને તે પછી આસનસોલ કોર્ટે બજવણી કોર્ટ તરીકેનું અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવી દીધું અને કારણ કે હાઇકોર્ટ દ્વારા હુકમનામાનું કોઈ નવું ટ્રાન્સફર (તબદીલી) કરવામાં આવ્યું ન હતું તેથી આસનસોલ કોર્ટ ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ ચલાવી શકે નહીં અને પરિણામે આસનસોલ કોર્ટમાં ત્યારબાદની તમામ કાર્યવાહી તે કોર્ટમાં અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રના અભાવે રદબાતલ અને નિષ્ક્રિય હતી. આ દલીલ આસનસોલ

કોર્ટના સબઓર્ડિનેટ જજ દ્વારા ૩૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૫ ના રોજ ૧૯૪૧ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૦ માં આપવામાં આવેલા તેમના ચુકાદામાં નકારી કાઢવામાં આવી હતી પરંતુ હાઈકોર્ટ દ્વારા ૧૦મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ આપવામાં આવેલા તેના ચુકાદામાં માન્ય રાખવામાં આવી હતી, જે હવે અમારી સમક્ષ અપીલ હેઠળ છે.

એવું જણાય છે કે ૧૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ, હુકમનામાધારકે ૧૯૨૩ ના દાવા નં. ૧૫૧૮ માં હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટ હોવાને નામે હાઈકોર્ટની મૂળ બાજુએ માસ્ટર સમન્સ કઢાવ્યા, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી કે, ઓફિશિયલ રિસીવરને બજવણીમાં રિસીવર તરીકે વધુ કાર્ય કરવાથી મુક્ત કરવામાં આવે, આસનસોલ કોર્ટને રૂપમી જૂન, ૧૯૨૩ ના હુકમનામા અને ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના આદેશની બજવણીમાં કોલિયરી વેચવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, અને વાદીને શ્રીપુર કોલિયરી માટે બોલી લગાવવા અને ખરીદવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. આ સમન્સને વાદીની નોકરીમાં રહેલા મદદનીશ પ્રમથ નાથ રોય ચૌધરી દ્વારા પુષ્ટિ કરાયેલ એફિડેવિટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું. આ એફિડેવિટ ઉક્ત દાવામાં પસાર કરાયેલા રૂપમી જાન્યુઆરી, ૧૯૨૩ ના સંમતિ હુકમનામા અને ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ સમાધાનની વધારાની શરતો, ચુકાદા-દેવાદારો દ્વારા સમય-સમય પર કરવામાં આવેલી ચૂકવણીઓ જે રૂ. ૩૦,૪૩૭-૮-૦ થાય છે, તે ઉપરાંત સેટલમેન્ટ (સમાધાન) ખર્ચ પેટે ચૂકવવામાં આવેલા રૂ. ૩,૫૦૦ નો સંદર્ભ આપે

છે, અને જણાવે છે કે હુકમનામાની બાકીની રકમ હજુ પણ બાકી હતી અને હુકમનામાનું અન્ય કોઈ સરભર થયું ન હતું. તે રિસીવરની નિમણૂક કરીને અને ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના આદેશ હેઠળ ચાર્જ કરાયેલી શ્રીપુર કોલિયરીના વેચાણ દ્વારા હુકમનામાની બજવણી માટે ટેબ્યુલર (કોષ્ટકવાળા) નિવેદન દ્વારા અગાઉની અરજી, અને ૨૧મી જૂન, ૧૯૨૬ ના રોજ તે ટેબ્યુલર નિવેદન પર હાઇકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલ આદેશ, જેમાં હાઇકોર્ટના ઓફિશિયલ રિસીવરને શ્રીપુર કોલિયરીના રિસીવર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તેનો સંદર્ભ આપે છે. પછી એક્ઝિડેવિટમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે કે ઓફિશિયલ રિસીવર કે જેને ચોક્કસ શરતો પર કોલિયરી વેચવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી તેણે તેને વેચાણ માટે મૂકવા માટે પગલાં લીધાં પરંતુ ચુકાદા-દેવાદારોમાંના એક બિનોય કૃષ્ણ મુખર્જી દ્વારા તેના દાખલ કરવામાં આવેલા ૧૯૨૮ ના દાવા નં. ૮૪૩ માં મેળવેલ મનાઈ હુકમના કારણે વાસ્તવમાં આમ કરતા અટકાવવામાં આવ્યો. એક્ઝિડેવિટમાં વધુમાં એ હકીકતનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે કે ૧૯૨૮ નો ઉક્ત દાવો નં. ૮૪૩ ત્યારથી ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો અને બરતરફીના તે હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી અને ઉક્ત હુકમનામાની બજવણી રોકવા માટે કોઈ આદેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો. એક્ઝિડેવિટના ફકરા ૧૩ માં પછી નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:-

"કે વાદીને સલાહ આપવામાં આવી હતી કે ચાર્જ લાગુ કરવામાં આવે અને શ્રીપુર કોલિયરી આસનસોલ કોર્ટ દ્વારા ઉક્ત આદેશની

બજવણીમાં વેચવામાં આવે, જેના સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રમાં કોલિયરી સ્થિત છે અને વાદીએ તે મુજબ ૧૫મી એપ્રિલ, ૧૯૩૧ ના રોજ કરવામાં આવેલા આદેશ દ્વારા બસંતીદાસ ચેટરજી, શ્રીમંતોદાસ ચેટરજી અને ભોલાનાથ ચેટરજી સામે મૃતક પ્રાણકિસ્તો ચેટરજીના પુત્રો, વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓ અને અન્ય પ્રતિવાદી ચુકાદા-દેવાદારો તરીકે હુકમનામાની બજવણી કરવા માટે કોર્ટની પરવાનગી મેળવી અને ૨૫મી જૂન, ૧૯૨૩ ના હુકમનામા અને ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના આદેશની પ્રમાણિત નકલો બદવાનના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજને મોકલવામાં આવી, જેમણે તેમના બદલામાં હુકમનામાની બજવણી માટે આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજને હુકમનામું મોકલ્યું. આવી બજવણીની કાર્યવાહી

હવે આસનસોલ સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટ સમક્ષ ૧૯૩૨ ની બજવણી કાર્યવાહી નં. ૨૨૪ તરીકે પેનિંગ છે."

સંજોગોમાં વાદીઓએ સમન્સમાં જણાવેલી શરતો પર નિર્દેશ માંગ્યા. કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલ અને ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ માસ્ટર સમન્સ પર કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશમાં સંદર્ભિત સેવાની એફિડેવિટમાં જણાવ્યા મુજબ તમામ ચુકાદા-દેવાદારોને સમન્સ યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટના ઉક્ત આદેશનો ઓપરેટિવ (કાર્યકારી) ભાગ નીચે મુજબ હતો:-

"એવો આદેશ આપવામાં આવે છે કે આ કોર્ટના ઓફિશિયલ રિસીવર કે જેમને ૨૧મી જૂન, ૧૯૨૬ ના ઉક્ત આદેશ અનુસાર શ્રીપુર

કોલિયરીના આ દાવામાં રિસીવર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તેમને અગાઉ જણાવ્યા મુજબ રિસીવર તરીકે વધુ કાર્ય કરવાથી મુક્ત કરવામાં આવે છે: અને એવો વધુ આદેશ આપવામાં આવે છે કે ઉક્ત રિસીવર તેમના અંતિમ હિસાબો આ કોર્ટના ન્યાયાધીશોમાંના એક સમક્ષ પસાર કરે અને એવો વધુ આદેશ આપવામાં આવે છે કે આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજ ઉક્ત હુકમનામા અને ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના આદેશની બજવણીમાં સાર્વજનિક હરાજી દ્વારા અથવા ખાનગી કરાર દ્વારા શ્રેષ્ઠ ખરીદનાર અથવા ખરીદદારોને વેચવા માટે સ્વતંત્ર છે જે તેના માટે મેળવી શકાય છે, જો ઉક્ત સબઓર્ડિનેટ જજ માને કે શ્રીપુર કોલિયરી માટે પૂરતી રકમની ઓફર કરવામાં આવી છે, જે ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૪ ના ઉક્ત આદેશ હેઠળ ચાર્જ કરવામાં આવી છે: અને એવો વધુ આદેશ આપવામાં આવે છે કે વાદી ઉક્ત વેચાણમાં ઉક્ત કોલિયરી માટે બોલી લગાવવા અને ખરીદવા માટે સ્વતંત્ર છે અને જો ખરીદનાર જાહેર થાય તો ખરીદીની રકમને ઉક્ત હુકમનામા હેઠળના તેના દાવાની બાકીની રકમ સામે સરભર કરી શકે છે: અને એવો વધુ આદેશ આપવામાં આવે છે કે વાદી આ અરજીના અને આકસ્મિક ખર્ચને આ કોર્ટના ટેકિંગ (કર નક્કી કરનાર) ઓફિસર દ્વારા ઉક્ત હુકમનામા હેઠળના તેના દાવામાં ઉમેરવા માટે સ્વતંત્ર છે."

૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ ની ઓર્ડર શીટ વિસ્તૃત રીતે છાપવામાં આવી નથી પરંતુ તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે હાઈકોર્ટનો આ આદેશ આસનસોલ કોર્ટને જણાવવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે આ આદેશ પછી જ

આસનસોલ કોર્ટે બજવણી કેસ સાથે આગળ કાર્યવાહી કરી અને ૯મી જૂન, ૧૯૩૩ ના રોજ પ્રથમ વખત શ્રીપુર કોલિયરીનું વેચાણ થયું અને હુકમનામાધારકે તેને રૂ. ૨૦,૦૦૦ માં ખરીદી. આ વેચાણ અલબત્ત આખરે રદ કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ ૧૯૨૩ ના દાવા નં. ૧૫૧૮ માં હુકમનામું પસાર કરનાર અદાલત હોવાથી મૂળ બાજુએ હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલો આ આદેશ, સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૩૯ હેઠળ બજવણી માટે આસનસોલ કોર્ટને હુકમનામું ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવાના આદેશની સમાન હોવાનું જણાય છે, અને તેને તે રીતે માની શકાય છે. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ કલમ ૩૯ હેઠળ હુકમનામાના ટ્રાન્સફર (તબદીલી) માટેની અરજી માટે કોઈ ચોક્કસ ફોર્મ નક્કી કરતો નથી. તે કલમની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ કોર્ટ પોતાની મેળે પણ (suo motu) બીજા કોર્ટમાં બજવણી માટે હુકમનામું મોકલી શકે છે. તે સાચું છે કે ઓર્ડર XXI, નિયમ ૬, જોગવાઈ કરે છે કે બજવણી માટે હુકમનામું મોકલનાર અદાલત હુકમનામાની એક નકલ, એક પ્રમાણપત્ર મોકલશે જેમાં દર્શાવેલ હશે કે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં બજવણી દ્વારા હુકમનામાની સંતોષ પ્રાપ્ત થઈ નથી અને હુકમનામાની બજવણી માટેના આદેશની એક નકલ મોકલશે, પરંતુ એવી સત્તા છે કે જે દર્શાવે છે કે હુકમનામાની નકલ મોકલવામાં ભૂલ અથવા કલમ

(બી) માં ઉલ્લેખિત પ્રમાણપત્ર બજવણી કરનાર અદાલતને મોકલવામાં ભૂલ હુકમનામાધારકને તે અદાલતમાં બજવણી માટે અરજી કરતા અટકાવતી નથી જ્યાં હુકમનામું ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું છે. આવી ભૂલ ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ ના અર્થમાં ભૌતિક અનિયમિતતા સમાન નથી, અને તે રીતે તેને બજવણીમાં વેચાણ રદ કરવા માટેનો આધાર બનાવી શકાતી નથી. વધુમાં, હકીકત એ છે કે હુકમનામાની પ્રમાણિત નકલ અને બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર જે હાઈકોર્ટ દ્વારા ૧૫મી એપ્રિલ, ૧૯૩૧ ના રોજ બર્દવાનના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ મારફત આસનસોલ કોર્ટને મોકલવામાં આવ્યું હતું, જેણે તેને આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજને મોકલી આપ્યું હતું, તે હજુ પણ તે કોર્ટના રેકૉર્ડમાં પડ્યા હતા અને હાઈકોર્ટ દ્વારા હુકમનામાની બીજી પ્રમાણિત નકલ અને બિન-સંતોષનું નવું પ્રમાણપત્ર મોકલવું એ ઔપચારિકતા સિવાય બીજું કંઈ ન હોત. સંજોગોમાં, તે દસ્તાવેજો મોકલવામાં નિષ્ફળતા

ફરીથી આસનસોલ કોર્ટમાં એ એક માત્ર અનિયમિતતા હતી જેણે બજવણી કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નને અસર કરી ન હતી. મારા મતે, ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલ આદેશ આસનસોલ કોર્ટને જણાવવામાં આવ્યા પછી આસનસોલ કોર્ટ બજવણી કોર્ટ તરીકે સંપૂર્ણ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી થઈ ગઈ અને તે પછી તે કોર્ટમાં થયેલી કોઈપણ કાર્યવાહીમાં આંતરિક અધિકારક્ષેત્રના અભાવ માટે પ્રશ્ન કરી શકાશે નહીં.

તેથી, હું માત્ર આ જ આધાર પર આ અપીલ સ્વીકારીશ અને મારા વિદ્વાન ભાઈ દ્વારા પ્રસ્તાવિત આદેશ સાથે સંમત થઈશ.

ગુલામ હસન ન્યાયમૂર્તિ. આ કેસ તે મુશ્કેલીઓનું ઉદાહરણ છે જેનો સામનો હુકમનામાધારક કોર્ટનું હુકમનામું મેળવ્યા પછી બજવણીમાં નાણાં વસૂલવામાં કરે છે. આ એવા કિસ્સાઓમાંનો એક છે, જે કોઈ પણ રીતે દુર્લભ નથી, જેમાં નીચેની અદાલતોમાં બજવણીની કાર્યવાહી અસાધારણ લંબાઈ સુધી ખેંચાઈ છે અને તેના પરિણામે જાહેર સમયનો બગાડ થયો છે અને પક્ષકારોને ખર્ચ થયો છે.

પ્રસ્તુત કેસમાં હુકમનામું 1923 ના દાવા નં. 1518 માં કલકત્તા હાઈકોર્ટની મૂળ બાજુએ (ઓરિજિનલ સાઈડ) પ્રાણ કૃષ્ણ ચેટર્જી અને ૫ અન્ય લોકો સામે, જેને હવે પછી ચેટર્જી તરીકે ઓળખવામાં આવશે, એક નગરમલ રાજધોરિયાની તરફેણમાં ૨૫મી જૂન, ૧૯૨૩ ની શરૂઆતમાં સમાધાન પર પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. હુકમનામું ત્રિમાસિક હતા સાથે વાર્ષિક બાર ટકાના વ્યાજ સાથે રૂ. ૭૫,૦૦૦ ની રકમ માટે હતું. ચેટર્જીઓએ હુકમનામાની રકમની ચુકવણી માટે સુરક્ષા તરીકે તેમની કોરાદંગા કોલિયરી ગીરવે મૂકી. આ હુકમનામા પછી ચેટર્જીઓએ ૨૪મી જાન્યુઆરી, ૧૯૨૪ ના રોજ બિનોય કૃષ્ણ મુખર્જી, જેને હવે પછી મુખર્જી તરીકે ઓળખવામાં આવશે, સાથે એક કરાર કર્યો, જેમાં મુખર્જીને ઉપરોક્ત કોલિયરીના મેનેજિંગ એજન્ટ તરીકે નિયુક્ત કર્યા, જેનાથી તેઓ શ્રીપુર કોલિયરી નામની બીજી કોલિયરીની રોયલ્ટી મેળવવા હકદાર બન્યા. ૧૮મી

માર્ચ, ૧૯૨૪ ના રોજ મુખર્જીને જામીનદાર બનાવીને અને ચેટર્જીઓ દ્વારા તેમની શ્રીપુર કોલિયરીને વધારાની સુરક્ષા તરીકે ચાર્જ કરીને હુકમનામું એડજસ્ટ (સરભર) કરવામાં આવ્યું હતું. ગીરવે મુકેલી મિલકતો આસનસોલ અને

નગરમલે હાઇકોર્ટમાંથી આસનસોલ ખાતે હુકમનામાની બજવણી કરવા માટે પરવાનગી મેળવી, જેમાં એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો કે હુકમનામાની પ્રમાણિત નકલ, ટ્રાન્સફર (તબદીલી) ના આદેશની નકલ અને હુકમનામાના આંશિક સંતોષનું પ્રમાણપત્ર આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે. આ આદેશ ૧૫મી એપ્રિલ, ૧૯૩૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને ઉપર જણાવેલ ત્રણ દસ્તાવેજો ૧૨મી જૂન, ૧૯૩૧ ના રોજ બર્દવાનના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ મારફત આસનસોલની ટ્રાન્સફર કોર્ટમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા. (ઓર્ડર XXI, નિયમ ૬, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ.)

૨૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૩૧ ના રોજ, નગરમલે શ્રીપુર કોલિયરીના વેચાણ દ્વારા હુકમનામાની બજવણી માટે તેની પ્રથમ અરજી દાખલ કરી. બજવણી કેસ ૧૯૩૧ ના ૨૯૬ તરીકે ક્રમાંકિત છે. સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XXI, નિયમ ૨૨, નિયમ ૫૪ અને નિયમ ૬૬ હેઠળ નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી અને વિવિધ તારીખોએ આપવામાં આવી હતી. કેસ ૧૬મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ માટે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. આ તારીખે નગરમલે નોટિસની બજવણી સાબિત કરવા માટે સમય માંગ્યો અને કેસ ૨૩મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવ્યો. તેણે તે તારીખે ફરીથી સમય માંગ્યો અને કેસ ૨૭મી ફેબ્રુઆરી,

૧૯૩૨ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવ્યો. આ પછીની તારીખે નગરમલ ફરીથી તૈયાર ન હતો અને વધુ સમય માંગ્યો. પરંતુ આનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો, અને હુકમનામા હેઠળ કોઈ પણ રકમ વસૂલ કર્યા વિના બજવણી કેસ કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવ્યો. ટ્રાન્સફર કોર્ટે હાઇકોર્ટને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ હોવાનું જણાતું એક પ્રમાણપત્ર મોકલ્યું, જેમાં જણાવ્યું હતું કે રજમી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ ના રોજ કામ ન ચલાવવા બદલ બજવણી કેસ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. હાઇકોર્ટના નિયમો મુજબ જરૂરી હુકમનામાની નકલ કે કોઈ કવરિંગ લેટર પ્રમાણપત્ર સાથે મોકલવામાં આવ્યો ન હતો. ૧૧મી માર્ચ, ૧૯૩૨ ના રોજ હાઇકોર્ટને પ્રમાણપત્ર મળ્યું હતું.

એવું જણાય છે કે હુકમનામાધારકે શ્રીપુર કોલિયરીના વેચાણ દ્વારા રજમી નવેમ્બર, ૧૯૩૨ ના રોજ હુકમનામાની બજવણી માટે બીજી અરજી દાખલ કરી હતી. આ કેસ ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ ૨૨૪ તરીકે ક્રમાંકિત હતો. સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XXI, નિયમ ૨૨ અને નિયમ ૬૬ હેઠળ નોટિસો યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હતી અને બજવણી કોર્ટે વેચાણની ઘોષણા જારી કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો જેમાં ૩જી એપ્રિલ, ૧૯૩૩ ને વેચાણની તારીખ તરીકે નક્કી કરવામાં આવી હતી. તે

એવું જણાય છે કે હુકમનામાધારકને કોરાદંગા કોલિયરીની વેચાણની રકમમાંથી માત્ર આંશિક સંતોષ મળ્યો હતો જે ઉપરી જમીનમાલિકોના કહેવાથી વેચવામાં આવી હતી અને અમુક રોકડ ચુકવણીઓ દ્વારા. તેણે રિસીવરની

નિમણૂક કરીને અને શ્રીપુર કોલિયરીના વેચાણ દ્વારા હુકમનામાની બજવણી માટે અરજી કરી. ૨૧મી જૂન, ૧૯૨૬ ના રોજ રિસીવરની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી, અને તેમને શ્રીપુર કોલિયરી સૌથી વધુ બોલી લગાવનારને વેચવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, સાથે સાથે હુકમનામાધારકને મિલકત માટે બોલી લગાવવા અને ખરીદવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, પરંતુ મુખર્જી દ્વારા હુકમનામાધારક સામે દાખલ કરવામાં આવેલા ચોક્કસ દાવામાં પસાર કરાયેલા કોર્ટના આદેશ દ્વારા તેમને વેચાણ સાથે આગળ વધતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે આ દાવો ફગાવી દીધો હતો. તદનુસાર હુકમનામાધારકે ૧૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી જેમાં પ્રાર્થના કરવામાં આવી કે રિસીવરને છૂટા કરવામાં આવે અને બજવણી કોર્ટને ૨૫મી જૂન, ૧૯૨૩ ના હુકમનામાની બજવણીમાં શ્રીપુર કોલિયરી વેચવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, જેમાં તે સમયે ૧૯૩૨ ની બજવણી કાર્યવાહી નં. ૨૨૪ પેલિંગ (પડતર) હતી. તેણે એ પણ માંગણી કરી કે તેને મિલકત માટે બોલી લગાવવા અને ખરીદવાની મંજૂરી આપવામાં આવે.

પક્ષકારોને આ અરજીની નોટિસ યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હતી અને ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ હાઈકોર્ટે તમામ પ્રાર્થનાઓ મંજૂર કરી (પ્રદર્શન એફ. ૫).

૮મી જૂન, ૧૯૩૩ ના રોજ મિલકત વેચવામાં આવી હતી, અને હુકમનામાધારકે તેને રૂ. ૨૦,૦૦૦ માં ખરીદી હતી. મુખર્જીએ, જોકે, ૭મી જુલાઈ,

૧૯૩૩ ના રોજ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ હેઠળ વેચાણ રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી. આ અરજીનો નંબર મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૩/૧૯૩૩ હતો. ચેટર્જીઓએ ૮મી જુલાઈ, ૧૯૩૩ ના રોજ બે મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૪ અને ૫૫/૧૯૩૩ પણ શરૂ કર્યા. ત્રણ મિસેલેનિયસ કેસો પેન્ડિંગ (પડતર) હતા તે દરમિયાન, અપીલકર્તા મોહનલાલ ગોએન્કાએ ૧૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૩૪ ના રોજ હુકમનામું ખરીદ્યું. ૧૯૩૩ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૩ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૧૯૩૪ ના રોજ વેચાણ રદ કરવામાં આવ્યું હતું, અને ૧૯૩૩ ના કેસો નં. ૫૪ અને ૫૫ કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવ્યા હતા. આ મિસેલેનિયસ કેસોનું પરિણામ હાઈકોર્ટને એક દસ્તાવેજમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું જે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળનું પ્રમાણપત્ર હોવાનું જણાય છે અને તે ૧લી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૪ ના રોજ પ્રાપ્ત થયું હતું. ૧૮મી એપ્રિલ, ૧૯૩૪ ના રોજ હુકમનામાધારક દ્વારા બે અપીલો પસંદ કરવામાં આવી હતી પરંતુ વેચાણને રદ કરવાના આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી અને હાઈકોર્ટ દ્વારા શ્રીપુરની મિલકતો ફરીથી વેચવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો. મિલકતો ફરીથી ૨૨મી એપ્રિલ, ૧૯૩૬ ના રોજ વેચવામાં આવી હતી, અને હુકમનામાધારક દ્વારા રૂ. ૧૨,૦૦૦ માં ખરીદવામાં આવી હતી.

મુખર્જીએ હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી અને અપીલ પેન્ડિંગ (પડતર) હતી તે દરમિયાન તેણે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર XXI,

નિયમ ૯૦ હેઠળ વેચાણ રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી. પક્ષકારોની સંમતિથી અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો અને એવું સંમત થયું કે ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ હેઠળની અરજીની સુનાવણી બજવણી કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવે. તદનુસાર અરજીની સુનાવણી કરવામાં આવી અને વેચાણ રદ કરવામાં આવ્યું. મુખર્જીએ પછી ૪થી એપ્રિલ, ૧૯૩૮ ના રોજ કલમ ૪૭ હેઠળ અરજી કરી જેમાં જણાવ્યું કે મોહનલાલ ગોએન્કા નગરમલ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકતા નથી, પરંતુ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી અને ૨૨મી મે, ૧૯૩૮ ને મિલકતના વેચાણ માટે નક્કી કરવામાં આવી. તેણે હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી જે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XLI, નિયમ ૧૧ હેઠળ ફગાવી દેવામાં આવી. મિલકત ત્રીજી વખત વેચવામાં આવી અને ૨૭મી મે, ૧૯૩૮ ના રોજ હુકમનામાધારક દ્વારા રૂ. ૨,૫૦,૦૦૦ માં ખરીદવામાં આવી. મુખર્જીએ ૨૭મી જૂન, ૧૯૩૮ ના રોજ આ વેચાણ રદ કરવા માટે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ હેઠળ અરજી કરી: (ઈ-૪)- (૧૯૩૮ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૬). ૩૦મી જૂન, ૧૯૩૮ ના રોજ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, અને વેચાણની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૩૨ નો બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ આંશિક સંતોષ માટે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. ૯મી જુલાઈ, ૧૯૩૮ ના રોજ બજવણી કોર્ટે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ હાઈકોર્ટને એક પ્રમાણપત્ર મોકલ્યું, સાથે બજવણી કેસનું પરિણામ જણાવતો કવરિંગ લેટર. આ ૧૨મી જુલાઈ, ૧૯૩૮ ના રોજ હાઈકોર્ટને મળ્યું હતું. મુખર્જી આ મામલાને હાઈકોર્ટમાં અપીલમાં લઈ ગયા પરંતુ ૫મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦ ના રોજ અપીલ

ફગાવી દેવામાં આવી: (પ્રદર્શન એફ). મુખર્જીએ રપમી નવેમ્બર, ૧૯૪૦ ના રોજ ઉપરોક્ત આદેશ સામે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XLVII, નિયમ ૧ હેઠળ સમીક્ષા માટે અરજી દાખલ કરી,

(પ્રદર્શન બી). તેણે ૨૮મી નવેમ્બર, ૧૯૪૦ ના રોજ પ્રિવી કાઉન્સિલમાં અપીલ કરવાની પરવાનગી માટે અરજી પણ દાખલ કરી (પ્રદર્શન એ). ૮મી મે, ૧૯૪૧ ના રોજ સમીક્ષાની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, અને ૧૬મી જૂન, ૧૯૪૧ ના રોજ પરવાનગીનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૨મી મે, ૧૯૪૧ ના રોજ, મુખર્જીએ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ અને ૧૫૧ હેઠળ અરજી દાખલ કરી (૧૯૪૧ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૦) અને આ અરજીએ જ અમારી સમક્ષ વર્તમાન અપીલ ઊભી કરી છે. ૨૬મી મે, ૧૯૪૧ ના રોજ દાખલ કરાયેલ એક્ઝિડેવિટ દ્વારા અરજીને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

વર્તમાન અપીલકર્તાએ પમી જુલાઈ, ૧૯૪૧ ના રોજ અરજી સામે વાંધો દાખલ કર્યો હતો. સબઓર્ડિનેટ જજ દ્વારા ૩૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૫ ના રોજ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, પરંતુ ૧૦મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલમાં આદેશ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટમાં અપીલ કરવાની મંજૂરી હાઈકોર્ટ દ્વારા ૨૮મી જુલાઈ, ૧૯૫૦ ના રોજ આપવામાં આવી હતી.

મુખર્જી દ્વારા સબઓર્ડિનેટ જજ સમક્ષ રજૂ કરાયેલ કેસ એવો હતો કે ૨૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ ના રોજ ૧૯૩૧ ના બજવણી કેસ નં. ૨૯૬ ના બરતરફી

પછી અને હાઈકોર્ટને કલમ ૪૧ હેઠળ પ્રમાણપત્ર મોકલ્યા પછી, હુકમનામું ક્યારેય બજવણી માટે આસનસોલ કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવામાં આવ્યું ન હતું. તેમના જણાવ્યા મુજબ, હુકમનામાધારકે કપટપૂર્વક ૧૯૩૧ ના બજવણી કેસ નં. ૨૯૬ માંથી બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર અલગ કરી દીધું અને તેને ૧૯૩૨ ના બીજા બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ સાથે જોડી દીધું, અને કોર્ટને એવું માનવા પ્રેરિત કર્યું કે બજવણીમાં નવી કાર્યવાહી કરવા માટે હાઈકોર્ટમાંથી પ્રમાણપત્ર મેળવવામાં આવ્યું છે. મુખર્જીએ કેટલાક નાણાં વસૂલ કરવા અને શ્રીપુર કોલિયરી સામે ચાર્જ લાગુ કરવા અને હુકમનામાધારકની તરફેણમાં જાહેર કરાયેલ ચાર્જને રિડીમ (છોડાવવા) કરવાની પરવાનગી મેળવવા માટે ૧૯૩૬ નો ટાઈટલ દાવો નં. ૩ દાખલ કર્યો હતો જો તે તેના પોતાના દાવા કરતા અગાઉનો હોય. દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો પરંતુ અપીલ પર હાઈકોર્ટે તેને હુકમનામાધારકની તરફેણમાં ચાર્જને રિડીમ (છોડાવવા) કરવાની મંજૂરી આપી હતી. ચાર્જની રકમ નક્કી કરવા માટે મુખર્જીએ તેમના વકીલને ૧૯૨૩ ના દાવા નં. ૧૫૧૮ નો રેકૉર્ડ શોધવા સૂચના આપી હતી અને તેમને ૨૩મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦ ના રોજ પ્રથમ વખત ખબર પડી હતી કે પ્રથમ બરતરફી પછી

આસનસોલ કોર્ટ દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ હાઈકોર્ટને એક પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યું હતું અને પછીના કેસે બજવણી માટે ક્યારેય હુકમનામું પાછું મોકલ્યું ન હતું. તદ્દનુસાર તેમનો કેસ એવો હતો કે આસનસોલ કોર્ટને ૧૯૩૨ નો બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ સાંભળવાનું કોઈ

અધિકારક્ષેત્ર ન હતું, અને તેના સંબંધમાં તમામ કાર્યવાહી રદબાતલ અને શૂન્ય હતી. તેથી તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે હરાજી વેચાણ રદ કરવું જોઈએ. વર્તમાન અપીલકર્તાએ ચુકાદા-દેવાદારના આક્ષેપોને નકારી કાઢ્યા. તેણે દલીલ કરી કે ૧૯૩૧ ના બજવણી કેસ નં. ૨૯૬ માં સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ કોઈ પ્રમાણપત્ર હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવ્યું ન હતું અને બજવણી કોર્ટે સમગ્ર સમય દરમિયાન અધિકારક્ષેત્ર જાળવી રાખ્યું હતું, કે હાઈકોર્ટે હુકમનામાની બજવણીમાં મિલકતના વેચાણને મંજૂરી આપી હતી અને ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ સાથે આગળ વધવા માટે આસનસોલ કોર્ટને અધિકારક્ષેત્ર આપવા માટે બિન-સંતોષના નવા પ્રમાણપત્રની જરૂર ન હતી. ચુકાદા-દેવાદાર જાણતો હતો કે હુકમનામાની નકલ અને બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવ્યું ન હતું અને તે કદાચ એવી ખોટી છાપ હેઠળ ન રહી શક્યો હોત કે બજવણીની કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા નવું પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યું હતું અને હુકમનામાધારકે તેની સાથે કોઈ છેતરપિંડી કરી ન હતી. તેણે એવી પણ દલીલ કરી કે અરજી મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતી, કે તે રેસ જુડિકાટાના સિદ્ધાંત દ્વારા બાધિત હતી કારણ કે હવે જે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે અગાઉ કરવામાં આવ્યો હતો અને કાં તો દબાણ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અથવા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને કે ચુકાદા-દેવાદાર હુકમનામાના સંબંધમાં થયેલી તમામ કાર્યવાહીથી સંપૂર્ણપણે વાકેફ હતો. સબઓર્ડિનેટ જજે કેસમાં નીચેના ત્રણ મુખ્ય મુદ્દાઓ ઘડ્યા: -

૧. શું આ મિસેલેનિયસ કેસ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૧ હેઠળ જાળવવા યોગ્ય છે?

૨. શું આ અદાલતે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ મુજબ કાર્યવાહી કરી છે? જો એમ હોય, તો શું ૧૯૩૨ માં નવી બજવણી માટે આ અદાલતને હુકમનામું પાછું મોકલવામાં આવ્યું હતું? જો નહિ, તો શું આ અદાલતને ૧૯૩૨ માં ફરીથી હુકમનામાની બજવણી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર હતું?

૩. શું આ મિસેલેનિયસ કેસ રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત મુજબ બાધિત છે?

પ્રથમ મુદ્દા પર વિદ્વાન સબઓર્ડિનેટ જજે ઠેરવ્યું કે બજવણી કોર્ટે હુકમનામાની બજવણી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવ્યું નથી, કે કોર્ટની કર્ટડીમાં રહેલા રેકૉર્ડ્સમાંથી બિન-સંતોષના પ્રમાણપત્રને અલગ કરવા અને ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ માં તેને છુપાઈને દાખલ કરવા વિશેનો આક્ષેપ દાવો કરવા માટેના આધાર બનાવે છે, અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૧ હેઠળ નવી અરજી જાળવવા યોગ્ય નથી. બીજા મુદ્દા પર કોર્ટે ઠેરવ્યું કે કેસના સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, કલમ ૪૧ મુજબ જરૂરી હુકમનામાના બિન-સંતોષનું કોઈ પ્રમાણપત્ર બજવણી કોર્ટ દ્વારા હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવ્યું ન હતું, કે ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ શરૂ કરવા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા હુકમનામાના પુનઃ-ટ્રાન્સફરની જરૂર ન હતી અને બજવણી કોર્ટે બજવણીનો કબજો જાળવી રાખ્યો હતો અને હાઈકોર્ટના વધુ નિર્દેશ વિના તેની બજવણી કરી શકી હતી. ત્રીજા મુદ્દા

પર, વિદ્વાન સબઓર્ડિનેટ જજે ઠેરવ્યું કે મુખર્જીએ ૧૯૩૩ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૩ માં તેમની અરજીના ફરરા ૧૫ માં આક્ષેપ કર્યો હતો કે હાઈકોર્ટ દ્વારા બજવણી કેસ ફરીથી શરૂ કરવા માટે હુકમનામું અને પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો આ વાંધો સુનાવણી વખતે દબાણ કરવામાં આવ્યો ન હતો. ફરીથી ૧૯૩૮ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૬ માં તેમની અરજીના ફરરા ૨૦ માં તેમણે આ જ મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો પરંતુ તેના પર દબાણ કરવામાં આવ્યું ન હતું. મુખર્જીએ પી. ડબલ્યુ. જ તરીકેના તેમના પુરાવામાં સ્વીકાર્યું કે તેમની તમામ અરજીઓ તેમની સૂચનાઓ અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવી હતી પરંતુ આ હકીકત હોવા છતાં તેમણે મિસેલેનિયસ કેસોમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો પર દબાણ કર્યું ન હતું. તદનુસાર અન્નાદા કુમાર રોય અને અન્ય વિ. શેખ મદન અને અન્ય (૧) અને મહાદેવ પ્રસાદ ભગત વિ. ભગવત નારાયણ સિંહ (૨) ના સત્તાના આધારે એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે રચનાત્મક રેસ જુડિકાટાનો સિદ્ધાંત બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે. કોર્ટનો મત એવો હતો કે મિસેલેનિયસ કેસોમાં આક્ષેપો કર્યા પછી અને પછી તેને છોડી દીધા પછી, ચુકાદા-દેવાદાર

(૧) (૧૯૩૪) ૩૮ સી.ડબલ્યુ.એન. ૧૪૧.

(૨) એ.આઈ.આર. ૧૯૩૮ પટના ૪૨૭.

હુકમનામાની બજવણી કરવા માટે કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની દલીલ ઉઠાવવાથી અટકાવવામાં આવ્યો હતો. મુખર્જીએ હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી.

આ મામલો હેરિસ સી.જે. અને સરકાર વ્યાયમૂર્તિ સમક્ષ આવ્યો. વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે ઠેરવ્યું કે આસનસોલ કોર્ટે માત્ર સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ પ્રમાણપત્ર હોવાનો દાવો કરતું પ્રમાણપત્ર હાઈકોર્ટને મોકલ્યું જ નહીં, પરંતુ આવા પ્રમાણપત્રને બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર હોવાનો ઈરાદો પણ રાખ્યો હતો. તે સબઓર્ડિનેટ જજ સાથે સંમત ન હતા કે દસ્તાવેજ પ્રમાણપત્ર હોવાનો ઈરાદો ન હતો અને માત્ર એક માહિતી હતી કે બજવણીનો પ્રથમ પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો હતો. વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશના મતે આસનસોલ ખાતેની કોર્ટ માટે કોઈ પણ પ્રકારની માહિતી મોકલવાની કોઈ જરૂર ન હતી. વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશ સંમત થયા કે કલમ ૪૧ ના સાચા અર્થઘટન પર, હુકમનામાધારકની ગેરહાજરી માટે પ્રથમ પ્રયાસે હુકમનામું બજવવામાં નિષ્ફળતા તે કલમમાં વિચાર્યા મુજબ હુકમનામું બજવવાની કુલ નિષ્ફળતા ન હતી. જોકે, તેમણે ઠેરવ્યું કે જ્યારે પ્રમાણપત્ર ન મોકલવું જોઈએ ત્યારે તે મોકલવામાં આવ્યું હતું તે હકીકત પ્રશ્નને અસર કરી શકતી નથી, જેમ કે તેમણે ઠેરવ્યું હતું, પ્રમાણપત્ર બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર હોવાનો ઈરાદો હતો. વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે તેમના નિષ્કર્ષના સમર્થનમાં સંખ્યાબંધ સત્તાવાળાઓનો સંદર્ભ આપ્યો. તદનુસાર તેમણે ઠેરવ્યું કે આસનસોલ કોર્ટે હુકમનામું બજવવાનું અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવ્યું હતું અને બીજી બજવણી અરજી સાંભળવા માટે હકદાર ન હતી. રેસ જુડિકાટના પ્રશ્ન પર વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું કે "તે આપવા માટે સક્ષમ ન હોય તેવી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદો રેસ જુડિકાટા તરીકે કાર્ય કરી શકે નહીં અને આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજનો આદેશ, અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો હોવાથી, રેસ

જુડિકાટના સિદ્ધાંત પર બચાવ શોધવા માટે તેના પર આધાર રાખી શકાય નહીં." તેમણે આગળ કહ્યું: "તે સાચું છે કે અપીલકર્તા બીજા બજવણી કેસમાં એ પ્રશ્ન ઉઠાવી શક્યો હોત અને ઉઠાવવો જોઈતો હતો કે હાઈકોર્ટમાંથી બિન-સંતોષના પ્રમાણપત્રની ગેરહાજરીમાં આસનસોલ કોર્ટને અરજી સાંભળવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતું. પરંતુ મારા મતે જોકે આ મુદ્દો ન તો ઉઠાવવામાં આવ્યો કે ન તો તેના પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો, વિદ્વાનનો આ આદેશ

બીજી બજવણી અરજીમાં સબઓર્ડિનેટ જજને રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત હેઠળ વર્તમાન અરજીમાં અવરોધ તરીકે રજૂ કરી શકાય નહીં. તે સાચું છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧ બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી, પરંતુ પ્રિવી કાઉન્સિલના તેમના લોર્ડશિપ્સે ઠેરવ્યું છે કે રેસ જુડિકાટ સંબંધિત કાયદાના સિદ્ધાંતો બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે અને શ્રી અતુલ ગુપ્તાએ દલીલ કરી છે કે વર્તમાન અરજી રેસ જુડિકાટ દ્વારા બાધિત છે..... તેમણે અધિકારક્ષેત્રની અનિયમિત ધારણા અને અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રના અભાવ વચ્ચેનો ભેદ દોર્યો અને આસનસોલ ખાતેના સબઓર્ડિનેટ જજનો આદેશ પછીની શ્રેણીમાં આવે છે તેવું ઠેરવીને, તેઓ એ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે આદેશ સંપૂર્ણપણે રદબાતલ છે અને રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત પર અરજીના અવરોધ તરીકે દલીલ કરી શકાતી નથી.

અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા (એસાઈની હુકમનામાધારક) વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આસનસોલ ખાતેની બજવણી કોર્ટે ક્યારેય બજવણીની

કાર્યવાહી પરનું અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવ્યું નથી અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ જે પ્રમાણપત્ર હોવાનો દાવો કરવામાં આવતો હતો તે હાઈકોર્ટને માત્ર એક માહિતી હતી કે બજવણી કેસ માત્ર કામ ન ચલાવવા બદલ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, કે તે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ ના અર્થમાં હુકમનામું બજવવામાં નિષ્ફળતા ન હતી, કે કોઈ પણ સંજોગોમાં પક્ષકારોની હાજરીમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા સમયાંતરે પસાર કરવામાં આવેલા અનુગામી આદેશોએ બજવણી કોર્ટને બજવણી આગળ ધપાવવા માટે અધિકારક્ષેત્ર આપ્યું હતું અને કોઈ પણ સંજોગોમાં બજવણી કોર્ટ પાસે હુકમનામું બજવવાનું અધિકારક્ષેત્ર હતું કે નહિ તે પ્રશ્ન રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત દ્વારા બાધિત હતો. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમારો અભિપ્રાય છે કે અન્ય પ્રશ્નોમાં ઉતર્યા વિના રેસ જુડિકાટના આધારે અપીલનો નિકાલ કરી શકાય છે.

તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે ટ્રાન્સફર કોર્ટને હાઈકોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્ર સોંપવામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેના હુકમનામાને બજવણી માટે તેને ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરવામાં આવ્યું હતું. હુકમનામાની બજવણી માટેની પ્રથમ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી

૨૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ ના રોજ કામ ન ચલાવવા બદલ અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર હોવાનો દાવો કરતો દસ્તાવેજ બજવણી કોર્ટ દ્વારા હાઈકોર્ટને મોકલવામાં આવ્યો હતો. હુકમનામું સ્વીકૃત રીતે હાઈકોર્ટ દ્વારા બજવણી માટે પુનઃ-ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું ન હતું.

આ હકીકત હોવા છતાં હુકમનામાધારકે રજમી નવેમ્બર, ૧૯૩૨ ના રોજ બજવણી માટે બીજી અરજી કરી (૧૯૩૨ નો બજવણી કેસ નં. ૨૨૪). ચુકાદા-દેવાદારને નોટિસ યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી પરંતુ તેણે બજવણી કોર્ટ સમક્ષ કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો કે તેને હુકમનામાની બજવણી કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. આ પ્રથમ પ્રસંગ છે કે જેના પર તે અધિકારક્ષેત્રની દલીલ ઉઠાવી શક્યો હોત. બીજો પ્રસંગ ત્યારે ઉભો થયો જ્યારે હુકમનામાધારકે ૧૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ ના રોજ હાઈકોર્ટ સમક્ષ એફિડેવિટ (પ્રદર્શન સી) દાખલ કરી, જેમાં શ્રીપુર મિલકતોના વેચાણ અને રિસીવરને મુક્ત કરવાના આદેશ માટે બજવણી કોર્ટને કેટલીક દિશાઓ આપવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના કરી. મુખર્જી સહિતના ચુકાદા-દેવાદારોને નોટિસ યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી (પ્રદર્શન ૧૩) અને હુકમનામાધારકની પ્રાર્થના મંજૂર કરતો આદેશ ૨૭મી માર્ચ, ૧૯૩૩ (પ્રદર્શન એફ. ૫) ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. ચુકાદા-દેવાદાર નિર્દેશ કરી શક્યો હોત કે આસનસોલ કોર્ટ કલમ ૪૧ હેઠળ પ્રમાણપત્ર મોકલ્યા પછી ફંકટસ ઓફિશિયો (functus officio) (કાર્ય પૂર્ણ કરી ચૂકેલી) હતી અને બજવણીમાં મિલકત વેચવાનું કોઈ વધુ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી ન હતી પરંતુ આવો કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. આ આદેશ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે ચેટર્જીઓ તેમજ મુખર્જીને નોટિસ મોકલવામાં આવી હતી અને એફિડેવિટ દ્વારા સાબિત થયું હતું કે તે તેમને યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી. હુકમનામાધારકની પ્રાર્થના મંજૂર કરવામાં આવી અને હાઈકોર્ટના આદેશ અનુસાર મિલકત વેચવામાં આવી અને હુકમનામાધારક દ્વારા રૂ. ૨૦,૦૦૦ માં ખરીદવામાં આવી, જેના પર મુખર્જીએ

વેચાણ રદ કરવા માટે ૧૯૩૩ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૩ શરૂ કર્યો. આ અરજીમાં (પ્રદર્શન ઈ) ચુકાદા-દેવાદારે ફરરા ૧૯ માં અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો જે આ પ્રમાણે છે:-

"કારણ કે ઉક્ત હુકમનામું બજવણી માટે આ કોર્ટમાં મોકલવામાં આવ્યું નથી કે આ કોર્ટમાં કોઈ પ્રમાણપત્ર આવ્યું નથી તેથી બજવણીની કાર્યવાહી અને હરાજ વેચાણ સંપૂર્ણપણે અનિયમિત, ગેરકાયદેસર, કપટપૂર્ણ અને સાંઠગાંઠવાળું છે."

સબઓર્ડિનેટ જજનો ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૧૯૩૪ નો આદેશ કે જેના દ્વારા તેણે વેચાણ રદ કર્યું તેમાં એવો કોઈ ઉલ્લેખ નથી કે અરજીના ફરરા ૧૯ માં ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. હુકમનામાધારક કે જે આ આદેશથી નારાજ હતો તેણે બે અપીલો નં. ૨૫૪ અને ૨૫૫ (૧૯૩૪) દાખલ કરી. ૧૧મી જુલાઈ, ૧૯૩૫ ના રોજ હાઈકોર્ટના આદેશ (પ્રદર્શન એફ. ૨) દર્શાવે છે કે વેચાણ રદ કરવાના સબઓર્ડિનેટ જજના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે ચુકાદા-દેવાદારોએ એવો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો હતો કે હુકમનામાધારક હુકમનામાને અંતિમ બનાવવા માટે અરજી કર્યા વિના હુકમનામાની બજવણી કરી શકે નહીં. આ વિવાદને ધ્યાનમાં રાખીને વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ આદેશમાં ઉમેર્યું કે જોકે તેઓ વેચાણ રદ કરવાના સબઓર્ડિનેટ જજના આદેશની પુષ્ટિ કરી રહ્યા છે, ચુકાદા-દેવાદારોને હુકમનામાની પ્રકૃતિ અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવવાનો અધિકાર રહેશે નહીં જે તેમના મતે સંબંધિત પક્ષકારો દ્વારા

થયેલા સમાધાનની શરતો હેઠળ બજવણીપાત્ર હતું. અહીં પણ ચુકાદા-દેવાદારો દ્વારા એવો કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો કે બજવણી કોર્ટને હુકમનામું બજાવવાનું અને મિલકત વેચવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.

અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો વાંધો ક્યારે ઉઠાવવો જોઈતો હતો તેનો આગામી પ્રસંગ ત્યારે આવ્યો જ્યારે મિલકત ફરીથી વેચવાની હતી. મુખર્જીએ ૨૭ એપ્રિલ, ૧૯૩૬ (પ્રદર્શન ૧) ના રોજ ૧૯૩૬ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૫૨ શરૂ કર્યો, જેમાં તેણે બજવણી સામે તમામ પ્રકારના વાંધા ઉઠાવ્યા પરંતુ ક્યાંય એવું ન જણાવ્યું કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૧ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં પ્રમાણપત્ર મોકલ્યા પછી બજવણી કોર્ટને મિલકત વેચવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. મિલકત બીજી વખત વેચવામાં આવી અને ૨૨મી એપ્રિલ, ૧૯૩૬ ના રોજ હુકમનામાધારક દ્વારા ખરીદવામાં આવી. મુખર્જીએ ૧૯૩૬ ની અપીલ નં. ૨૩૮ દાખલ કરી અને સાથે જ વેચાણ રદ કરવા માટે બજવણી કોર્ટમાં ૧૯૩૬ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૮૦ શરૂ કર્યો. હાઈકોર્ટમાં અપીલના આધારોમાં અથવા બજવણી વેચાણ રદ કરવા માટેની અરજીમાં અધિકારક્ષેત્રની કોઈ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હતી. અપીલનો નિકાલ પક્ષકારોની સંમતિથી એ નિર્દેશ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો કે ૧૯૩૬ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૮૦ ની ફરીથી સુનાવણી કરવામાં આવે.

બજવણી કોર્ટ. ફરીથી સુનાવણી પર વેચાણ રદ કરવામાં આવ્યું. મુખર્જીએ ત્યારબાદ ૪થી એપ્રિલ, ૧૯૩૮ ના રોજ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૭ હેઠળ ૧૯૩૮ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૪૦ શરૂ કર્યો. આ અરજીમાં ફરીથી

બજવણી કોર્ટમાં અધિકારક્ષેત્રના અભાવનો વાંધો ગેરહાજર હતો. અરજી ફગાવી દેવામાં આવી અને તેની સામેની અપીલ પણ રપમી મે, ૧૯૩૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી.

જ્યારે મિલકત ત્રીજી વખત વેચવામાં આવી, ત્યારે મુખર્જીએ વેચાણ રદ કરવા માટે ૨૭મી જૂન, ૧૯૩૮ ના રોજ ૧૯૩૮ નો મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૬ ૧૩ કર્યો (પ્રદર્શન ઇ. જ). તેમની અરજીના ફરરા ૨૦ માં તેમણે જણાવ્યું:-

"કે આ કોર્ટને બજવણી હેઠળ હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટના નવા પ્રમાણપત્ર (sic) વિના બજવણી માટેની આ અરજી સાંભળવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. વર્તમાન અદાલતમાં અધિકારક્ષેત્ર બનાવતું અગાઉનું પ્રમાણપત્ર અગાઉના બજવણી કેસની બરતરફી પછી લાંબા સમય પહેલાં સમાપ્ત થઈ ગયું છે. આખી કાર્યવાહી અને તેના હેઠળનું વેચાણ માત્ર ગેરકાયદેસર અને ભૌતિક રીતે અનિયમિત નથી પણ અધિકારક્ષેત્રના અભાવે સંપૂર્ણપણે રદબાતલ છે."

આ દલીલ પર દેખીતી રીતે કોઈ ભાર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો અને મિસેલેનિયસ કેસ ૩૦મી જૂન, ૧૯૩૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. મુખર્જીએ ૨૩મી ઓગસ્ટ, ૧૯૩૮ ના રોજ અપીલ F. M. A. No. ૨૬૨ ઓફ ૧૯૩૮ (પ્રદર્શન એફ.) દાખલ કરી, પરંતુ ૫મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦ ના રોજ અપીલ એ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી કે વેચાણ પ્રકાશિત કરવામાં કોઈ ભૌતિક અનિયમિતતા ન હતી અને આવી કોઈપણ અનિયમિતતાના કારણે કોલિયરી

અપૂરતી કિંમતે વેચાઈ ન હતી. આ ફરીથી દર્શાવે છે કે હાઈકોર્ટના વિજ્ઞાન ન્યાયાધીશો સમક્ષ અધિકારક્ષેત્રનો કોઈ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. ત્યારબાદ ૨૫મી નવેમ્બર, ૧૯૪૦ ના રોજ હાઈકોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવેલ સમીક્ષા અરજી (પ્રદર્શન બી) આવી. આ અરજીના ફકરા ૧૧, ૧૨ અને ૧૩ મહત્વપૂર્ણ છે અને તે નીચે મુજબ છે:-

"૧૧. કે ૧૩મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦ ના રોજ ૧૯૩૭ ના એફ.એ. નં. ૨૪૬ માં ચુકાદો પસાર કર્યા પછી, તમારા અરજદારે ઉક્ત હુકમનામા હેઠળ બાકી રકમ નક્કી કરવા માટે આ માનનીય અદાલતની મૂળ બાજુના ૧૯૨૩ ના દાવા નં. ૧૫૧૮ ના રેકૉર્ડની શોધ કરાવી.

દાવો અને ૨૩મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦ ના રોજ પ્રથમ વખત જાણવા મળ્યું કે ૨૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૨ ના રોજ આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજ દ્વારા જૂના બજવણી કેસ નં. ૨૯૬/૧૯૩૧ ફગાવી દેવામાં આવ્યા પછી, ઉક્ત બજવણી કેસનું પરિણામ આ માનનીય અદાલતની મૂળ બાજુએ કલમ ૪૧, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ મોકલવામાં આવ્યું હતું, અને તે ૧૧મી માર્ચ, ૧૯૩૨ ના રોજ પ્રાપ્ત થયું હતું, અને કે નવી બજવણી માટે આ માનનીય અદાલતની મૂળ બાજુ દ્વારા હુકમનામાના બિન-સંતોષનું કોઈ નવું પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી એવો કોઈ આધાર ન હતો કે જેના પર આસનસોલના સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટમાં ૧૯૩૨ નો બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ શરૂ કરી શકાય.

૧૨. કે તમારા અરજદાર રજૂ કરે છે કે હુકમનામાની નકલો અને બિન-સંતોષનું પ્રમાણપત્ર હુકમનામાધારક દ્વારા ૧૯૩૧ ના જૂના વપરાયેલા બજવણી કેસ નં. ૨૯૬ ના રેકૉર્ડમાંથી અલગ કરીને લેવામાં આવ્યા હતા અને કોર્ટ સાથે છેતરપિંડી કરીને ૧૯૩૨ ના બજવણી કેસ નં. ૨૨૪ માં પછીથી કપટપૂર્વક ઉપયોગમાં લેવાયા હતા.

૧૩. કે તમારા અરજદાર આગળ રજૂ કરવા માંગે છે કે તેમને સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટના આદેશ દ્વારા ગેરમાર્ગે દોરવામાં આવ્યા હતા જે નીચે મુજબ છે:-

'નોંધણી કરો. મળેલ બિન-સંતોષના પ્રમાણપત્રને રેકૉર્ડ સાથે જોડવામાં આવે.'

આ અરજી ૮મી મે, ૧૯૪૧ ના રોજ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, અને વિદ્વાન ન્યાયાધીશોનો આદેશ જે સંક્ષિપ્ત છે તે સંપૂર્ણ રીતે પુનઃઉત્પાદિત થઈ શકે છે:---

"સમીક્ષા માટેનું કારણ એ છે કે ઉક્ત અપીલ ફગાવી દીધા પછી અરજદારને જાણવા મળ્યું કે જે બજવણી કાર્યવાહીમાં વેચાણ થયું હતું તે બજવણી કોર્ટ દ્વારા યોજવામાં આવ્યું હતું, જોકે તે કોર્ટને બજવણી હેઠળ હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટ પાસેથી બિન-સંતોષનું કોઈ પ્રમાણપત્ર મળ્યું ન હતું. આ વાંધો ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળની

કાર્યવાહીમાં તપાસ માટે યોગ્ય રીતે આવતો નથી. જો અરજદારનો નવી બાબતની શોધ વિશેનો આક્ષેપ સાચો હોય, તો પણ તે અપીલના નિર્ણયને અસર કરી શકે નહીં જે અમે ફગાવી દીધી છે."

બજવણીની કાર્યવાહી સમયાંતરે જે વિવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થઈ તેની ઉપરોક્ત કથા દર્શાવશે કે ન તો તે સમયે જ્યારે બજવણીની અરજી કરવામાં આવી હતી અને ચુકાદા-દેવાદાર પર નોટિસ આપવામાં આવી હતી, ન તો તેણે કરેલા બે વેચાણને રદ કરવાની અરજીઓમાં ચુકાદા-દેવાદારે એ આધાર પર બજવણી આગળ વધારવા સામે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો કે બજવણી કોર્ટને હુકમનામાની બજવણી કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. આવા વાંધા ઉઠાવવામાં નિષ્ફળતા જે બાબતના મૂળમાં જાય છે તે મિલકત હરાજી-ખરીદનારને વેચવામાં આવે અને તેણે કબજો મેળવ્યા પછી રચનાત્મક રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત પર અધિકારક્ષેત્રની દલીલ ઉઠાવવાથી અટકાવે છે. એવા બે પ્રસંગો છે કે જેના પર ચુકાદા-દેવાદારે પ્રથમ વખત અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો હતો. તેણે, જોકે, તેના પર દબાણ કર્યું ન હતું જેના પરિણામે એવું માનવું જ રહ્યું કે વાંધો ગર્ભિત રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. આવો જ એક પ્રસંગ ત્યારે બન્યો જ્યારે મિલકત બીજી વખત વેચવામાં આવી અને હુકમનામાધારક દ્વારા રૂ. ૨૦,૦૦૦ માં ખરીદવામાં આવી. વેચાણ રદ કરવા માટે ૭મી જુલાઈ, ૧૯૩૩ (પ્રદર્શન ઈ) ની તેમની અરજીના ફક્ત ૧૯ માં તેમણે કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને પડકાર્યો, પરંતુ કોર્ટના ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૧૯૩૪ ના આદેશ પરથી એવું જણાતું નથી કે દલીલ

પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. બીજો પ્રસંગ ત્યારે બન્યો જ્યારે મિલકત ત્રીજી વખત વેચવામાં આવી અને વેચાણ રદ કરવા માટે ૨૭મી જૂન, ૧૯૩૮ ની તેમની અરજી (પ્રદર્શન ઇ. જ) માં તેમણે ફરાર ૨૦ માં પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો. વાંધા અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી પરંતુ ચુકાદા-દેવાદારે આ વાંધા પર ભાર મૂક્યો હોય તેનો કોઈ પત્તો નથી. જ્યારે તેમણે હાઈકોર્ટમાં અપીલ પસંદ કરી, ત્યારે તેમણે અધિકારક્ષેત્રની દલીલને હુકમનામાની બજવણી સામે હુમલાનો આધાર બનાવ્યો ન હતો અને અન્ય મુદ્દાઓ પર અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આખરે તેણે એક સમીક્ષા અરજી દાખલ કરી અને ફરાર ૧૧, ૧૨ અને ૧૩ માં તેણે બજવણી સામેના વાંધાને વધુ વિસ્તૃત શબ્દોમાં ઉઠાવ્યો, પરંતુ હાઈકોર્ટ દ્વારા એ આધાર પર અરજી નકારી કાઢવામાં આવી કે આવો વાંધો સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XXI, નિયમ ૯૦ ની મર્યાદામાં આવતો નથી.

તેથી આ આદેશ અંતિમ બન્યો. ચુકાદા-દેવાદારે સ્વીકાર્યું કે બે અરજીઓ (પ્રદર્શન ઇ અને ઇ. જ) તેમની સૂચનાઓ અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવી હતી. તેથી ચુકાદા-દેવાદાર માટે ઉપરોક્ત આદેશોની અસરથી બચવું શક્ય નથી જે તેમના પર બંધનકર્તા બન્યા.

રચનાત્મક રેસ જુડિકાટાનો સિદ્ધાંત બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે તે હવે કોઈ શંકા માટે ખુલ્લું નથી. જુઓ અન્નાદા કુમાર રોય અને અન્ય વિ. શેખ મદન અને અન્ય (૧), અને મહાદેવ પ્રસાદ ભગત વિ. ભગવત નારાયણ સિંહ(૨). પ્રથમ કિસ્સામાં ચોક્કસ વ્યક્તિ દ્વારા હુકમનામાની બજવણી માટે અરજી

કરવામાં આવી હતી અને કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો કે અરજદારના કિસ્સામાં હુકમનામું જાળવી શકાય તેમ નથી અને અરજી જાળવી શકાય તેવી માનવામાં આવી હતી. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે સમાન અરજદારના કિસ્સામાં નવી બજવણી અરજીની જાળવણીના સ્કોર પર કોઈ વધુ વાંધો ઉઠાવી શકાય નહીં. બીજા કેસમાં એક લોનના આધારે નાણાંનું હુકમનામું મેળવવામાં આવ્યું હતું જે ગીરોનો વિષય હતો અને મિલકત બજવણીમાં વેચવામાં આવી હતી. ચુકાદા-દેવાદારે બજવણીની કાર્યવાહીની કાયદેસરતાનો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો અને વાંધો ઉઠાવ્યો કે બજવણી કોર્ટને નાણાંના હુકમનામાની બજવણીમાં મિલકત વેચવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે છોટા નાગપુર એન્કમ્બર્ડ એસ્ટેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૨-એ હેઠળ કમિશનરની કોઈ મંજૂરી મેળવવામાં આવી ન હતી. વાંધો નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ વાંધાની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી જેના પરિણામે મિલકત હરાજી-ખરીદનારના કબજામાં આવી હતી. ખરીદનારને વેચાણ કમિશનરની મંજૂરીના અભાવે રદબાતલ હતું તેવી ઘોષણા માટેની કાર્યવાહીમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કારણ કે આ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, જોકે કલમ ૪૭ હેઠળ વાંધાની અરજીમાં નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો, તે કલમ ૧૧ ના ખુલાસા IV ના કારણે રેસ જુડિકાટા હતો.

પ્રિવી કાઉન્સિલે ૧૮૮૩ ની શરૂઆતમાં રામ કૃપાલ શુક્લ વિ. મુસમ્મત રૂપ કુઆરી (૩) માં ઠેરવ્યું હતું કે નિર્ણય

(૧) (૧૯૩૪) ૩૮ સી.ડબલ્યુ.એન. ૧૪૧.

(૨) એ.આઈ.આર. ૧૯૩૮ પટના ૪૨૮.

(૩) (૧૮૮૪) ૧૧ આઈ.એ. ૩૭.

બજવણી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્ણય કે સાચા અર્થઘટન પર હુકમનામાએ ભવિષ્યના મેસ્ને નફા (mesne profits - વચગાળાના નફા) આપ્યા હતા તે પક્ષકારો વચ્ચે બંધનકર્તા હતો અને બજવણીની કાર્યવાહીના પાછળના તબક્કે તેને બાજુ પર રાખી શકાય નહીં. તેમના લોર્ડશિપ્સે ચુકાદો આપ્યો કે આવા નિર્ણયની બંધનકર્તા શક્તિ કાયદાના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે અને કલમ ૧૩, ૧૮૭૭ ના કાયદા X પર નહિ, જે વર્તમાન કોડની કલમ ૧૧ ને અનુરૂપ છે. તે કેસમાં સબઓર્ડિનેટ જજ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ બંનેએ ઠેરવ્યું હતું કે હુકમનામાએ મેસ્ને નફા આપ્યા હતા, પરંતુ તેમનો નિર્ણય કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉલટાવી દેવામાં આવ્યો હતો. તે કોર્ટની કુલ બેંચે પણ ઠેરવ્યું હતું કે રેસ જુડિકાટાનો કાયદો હુકમનામાની બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડતો નથી. આ નિર્ણય પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા અપીલમાં ઉલટાવી દેવામાં આવ્યો હતો. પૃષ્ઠ ૪૩ પર, સર બાર્નેસ પીકોકે, જેમણે બોર્ડનો ચુકાદો આપ્યો હતો, તેમણે અવલોકન કર્યું :-

"હાઈકોર્ટે એવું નક્કી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર લીધું કે હુકમનામું મેસ્ને નફા આપતું નથી, પરંતુ, તેમનું અર્થઘટન સાચું હોય કે ખોટું, તેઓએ તે ન આપ્યું હોવાનું નક્કી કરવામાં ભૂલ કરી, કારણ કે પક્ષકારો શ્રી પ્રોબીનના નિર્ણયથી બંધાયેલા હતા, જેમણે, સાચા હોય કે ખોટા, એવું નક્કી કર્યું હતું

કે તેણે આપ્યા હતા; એક નિર્ણય જેની અપીલ ન કરવામાં આવી હોવાથી, પક્ષકારો અને તેમના હેઠળ દાવો કરનારાઓ પર અંતિમ અને બંધનકર્તા હતો.

રાજા ઓફ રામનાડ વિ. વેલુસ્વામી તેવર અને અન્ય(૧) માં આંશિક રીતે બજવાયેલા હુકમનામાના એસાઈની (તબદીલી લેનાર) એ હુકમનામાધારકના સ્થાને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે સબઓર્ડિનેટ જજને અરજી કરી. ચુકાદા-દેવાદારે તબદીલી અને ટાંચ માટે અમુક મિલકતોની જવાબદારીનો ઇનકાર કર્યો અને આક્ષેપ કર્યો કે હુકમનામાની બજવણી કરવાનો અધિકાર મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો. સબઓર્ડિનેટ જજે તબદીલીને માન્ય રાખી, એસાઈનીને હુકમનામાની બજવણી કરવાની મંજૂરી આપી અને ટાંચ માટે નવી અરજી દાખલ કરવાની તેમની પરવાનગી આપી. આ આદેશ સામે કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી. અંતિમ કાર્યવાહીમાં સબઓર્ડિનેટ જજે ચુકાદા-દેવાદારોને ફરીથી મર્યાદાની દલીલ ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી. ચુકાદા દરમિયાન લૉર્ડ મૉલ્ટને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

(૧) (૧૯૨૧) ૪૮ આઈ.એ.૧૪૫.

"તેમના લૉર્ડશિપ્સનો અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ માટે આ દલીલ સ્વીકારવા માટે ખુદ્દું ન હતું. ૧૩મી ડિસેમ્બર, ૧૯૧૫ નો આદેશ એક સકારાત્મક આદેશ છે કે વર્તમાન સામાવાળાને હુકમનામાની બજવણી કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. તે આદેશ માટે મર્યાદાની

દલીલ, જો કરવામાં આવે, તો સામાવાળાઓના કેસ અનુસાર સંપૂર્ણ જવાબ હોત, અને તેથી એવું માની લેવું જોઈએ કે દલીલ પર સામાવાળાઓની વિરુદ્ધ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તે આદેશ સામે કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી, અને તેથી તે પક્ષકારો વચ્ચે બંધનકર્તા તરીકે ઊભો છે. તેમના લોર્ડશિપ્સનો અભિપ્રાય છે કે દલીલ સફળ થઈ હોત કે નહીં તે તેમના માટે નક્કી કરવું જરૂરી નથી. વર્તમાન સામાવાળાઓ માટે તે પ્રસંગે દલીલ આગળ લાવવા માટે માત્ર સક્ષમ જ ન હતા પરંતુ જો તેઓ તેના પર આધાર રાખવાનો પ્રસ્તાવ મૂકતા હોય તો તેમના પર આમ કરવાની ફરજ હતી, અને વધુમાં તે વાસ્તવમાં આગળ લાવવામાં આવી હતી અને તેના પર નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો."

શા શિવરાજ ગોપાલજી વિ. એડપ્પકથ અયિસા બી અને અન્ય (૧): આ કેસમાં અગાઉની બજવણીની કાર્યવાહીમાં હુકમનામાધારક એવી દલીલ ઉઠાવી શક્યા હોત કે ચુકાદા-દેવાદારને અમુક મિલકતમાં રસ છે જેને તેના હુકમનામા હેઠળ ટાંચમાં લઈ શકાય છે પરંતુ તેની પોતાની ભૂલ દ્વારા આ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હતી અને બજવણી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આવા સંજોગોમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે બરતરફી પછીની બજવણીની કાર્યવાહીમાં રેસ જુડિકાટા તરીકે કાર્ય કરે છે અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧ ની જોગવાઈઓ સિવાય પણ, હુકમનામાધારકને નવી કાર્યવાહીમાં તે જ દાવાને નવીકરણ કરવાની મંજૂરી આપવી તે સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે માત્ર એટલા માટે કે તેણે

અગાઉની કાર્યવાહીમાં યોગ્ય તબક્કે તેની દલીલને ટેકો આપવા માટે ઉપેક્ષા કરી હતી જેનો તે પછીથી લાભ લેવા માંગતો હતો.

એ દરખાસ્ત માટે પુષ્કળ સત્તા છે કે કાયદાના પ્રશ્ન પરનો ભૂલભરેલો નિર્ણય પણ તેના પક્ષકારો વચ્ચે રેસ જુડિકાટા તરીકે કાર્ય કરે છે. ન્યાયિક નિર્ણયની યોગ્યતા કે અન્યથાને તે રેસ જુડિકાટા તરીકે કાર્ય કરે છે કે નહીં તે પ્રશ્ન સાથે કોઈ સંબંધ નથી. અગાઉની બજવણીમાં નિર્ણય

(૧) એ.આઈ.આર. ૧૯૪૯ પી.સી. ૩૦૨; ૫૪ સી.ડબલ્યુ.એન. ૫૪.

પક્ષકારો વચ્ચેનો કેસ કે આ બાબત બજવણી કોર્ટની સક્ષમતામાં ન હતી ભલે તે ભૂલભરેલી હોય પણ પક્ષકારો માટે બંધનકર્તા છે; જુઓ અભય કાન્ત ગોહાઈન વિ. ગોપીનાથ દેબ ગોસ્વામી અને અન્ય (૧).

વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશ સ્વીકારે છે કે રેસ જુડિકાટાનો સિદ્ધાંત બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે પરંતુ તેમણે વર્તમાન કેસમાં તેને લાગુ કરવાનો ઇનકાર કર્યો તે આધાર પર કે બજવણી કોર્ટમાં બજવણી સાથે આગળ વધવા માટે આંતરિક અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હતો. તેમણે લેડગાર્ડ અને અન્ય વિ. બુલ (૨) પર આધાર રાખ્યો. આ કેસ હકીકતો પર અલગ પાડી શકાય તેવો છે. ત્રણ ભારતીય પેટન્ટ દ્વારા વાદીને સુરક્ષિત અમુક વિશિષ્ટ અધિકારોના ઉલ્લંઘન માટે સબઓર્ડિનેટ જજ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલો આ દાવો હતો. પેટન્ટ એક્ટ હેઠળ દાવો માત્ર ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ સમક્ષ જ લાવી શકાય છે.

પ્રતિવાદીએ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્ર સામે વાંધો ઉઠાવ્યો. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ પ્રતિવાદી કેસને પોતાની કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ જજને અરજી કરવામાં વાદી સાથે જોડાયો હતો. આ કરવામાં આવ્યું હતું. સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૫ હેઠળ દાવો ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો. એવું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે દાવો ટ્રાન્સફર કરી શકાશે નહીં સિવાય કે જે કોર્ટમાંથી ટ્રાન્સફર માંગવામાં આવી હતી તે કોર્ટને તેની સુનાવણી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર હોય. પ્રતિવાદીએ સમગ્ર કાર્યવાહી દરમિયાન અધિકારક્ષેત્રની દલીલને વળગી રહી પરંતુ એવી દલીલ કરવામાં આવી કે તેના અનુગામી આચરણ દ્વારા તેણે દાવાની સંસ્થામાં અનિયમિતતા સામેના વાંધાને જતો કર્યો છે. તેમના લોર્ડશિપ્સે ઠેરવ્યું કે જોકે પ્રતિવાદી તેના પોતાના આચરણ દ્વારા દાવાની સંસ્થામાં અનિયમિતતા સામે વાંધો ઉઠાવવાથી બાધિત થઈ શકે છે, તેમ છતાં જ્યાં ન્યાયાધીશને દાવાના વિષય પર કોઈ આંતરિક અધિકારક્ષેત્ર ન હતું, ત્યાં પક્ષકારો તેમની પરસ્પર સંમતિ દ્વારા તેને યોગ્ય ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં રૂપાંતરિત કરી શકતા નથી. આ નિર્ણયનો વર્તમાન કેસ સાથે કોઈ સંબંધ નથી કારણ કે તે કેસમાં રચનાત્મક રેસ જુડિકાટોનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થયો ન હતો.

ગુરદેવ સિંહ વિ. ચંદ્રિકા સિંહ અને ચંદ્રિકા સિંહ વિ. રાસબિહારી સિંહ (૩)  
ના કેસો અને

(૧) એ.આઈ.આર. ૧૯૪૩ કલકત્તા ૪૬૦.

(૨) (૧૮૮૬) ૧૩ આઈ.એ. ૧૩૪.

(૩) (૧૯૦૯) આઈ.એલ.આર. ૩૬ કલકત્તા ૧૯૩.

રાજલક્ષ્મી દાસી વિ. કાત્યાયની દાસી (૧) બંને અલગ પાડી શકાય તેવા છે કારણ કે તેમાં રચનાત્મક રેસ જુડિકાટાનો કોઈ પ્રશ્ન સામેલ ન હતો.

અલ્લાબાદ હાઈકોર્ટના બે કેસો (૨) લખમીચંદ અને અન્ય વિ. માધવ રાવ (૨), (૨) રઘુબીર શરણ અને અન્ય વિ. હોરી લાલ અને અન્ય (૩) પર પણ અપીલ હેઠળના ચુકાદામાં આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ કેસ ગ્રાન્ટીની તરફેણમાં ગામના જમીન મહેસૂલની સોંપણીની ગ્રાન્ટનો હતો. તેણે તેને ગીરવે મૂકી અને ગીરાના આધારે લાવવામાં આવેલો દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો. એવી ઘોષણા માટેના અનુગામી દાવામાં કે કોર્ટનું અગાઉનું હુકમનામું રદબાતલ અને શૂન્ય હતું કારણ કે પેન્શન એક્ટ હેઠળ આવા દાવાની સુનાવણીને અધિકૃત કરતા કલેક્ટરના પ્રમાણપત્રની ગેરહાજરીમાં દાવો જ્ઞાનાત્મક ન હતો, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે હુકમનામું અધિકારક્ષેત્ર વિનાનું હતું અને તે અનુગામી દાવામાં રેસ જુડિકાટા તરીકે કાર્ય કરતું ન હતું જેના માટે પ્રમાણપત્ર મેળવવામાં આવ્યું હતું. તે સ્પષ્ટ હતું કે અધિનિયમની કાયદાકીય જોગવાઈઓ કલેક્ટરના પ્રમાણપત્ર વિના કોઈપણ દાવાની સુનાવણી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. તેથી, કેસ ચલાવવા માટે અધિકારક્ષેત્રનો પ્રારંભિક અભાવ હતો અને કેસ વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો નથી. બીજો કેસ જેમાં પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન સામેલ હતો, તે અમારા મતે યોગ્ય રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો. ત્યાં ગીરોના અમલીકરણ માટે સગીર સામેનો દાવો તે મિલકતના સંદર્ભમાં મંજૂર

કરવામાં આવ્યો હતો જે હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રની બહાર હતી. જ્યારે હુકમનામું તે કોર્ટમાં બજવણી માટે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું કે જેના અધિકારક્ષેત્રમાં મિલકત સ્થિત હતી, ત્યારે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે હુકમનામું શૂન્ય છે. વાંધો નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને વાંધો ઉઠાવનારને નિયમિત દાવો દાખલ કરવા માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા નિયમિત દાવામાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે હુકમનામું ટાળવા માટે સ્વતંત્ર દાવો જાળવવા યોગ્ય છે જોકે હુકમનામું પસાર કરનાર કોર્ટમાં અધિકારક્ષેત્ર સામે કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. એવું પણ ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૧૧ ના અવરોધ, ખુલાસા IV,

(૧) (૧૯૧૧) આઈ.એલ.આર. ૩૮ કલકત્તા ૬૩૯

(૨) (૧૯૩૦) આઈ.એલ.આર. ૫૨ અલ્હાબાદ ૮૬૮.

(૩) (૧૯૩૧) આઈ.એલ.આર. ૫૩ અલ્હાબાદ ૫૬૦.

સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ આ કેસને લાગુ પડતી નથી. અમને લાગે છે કે જોકે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૧ આ કેસને શબ્દોમાં લાગુ પડતી ન હતી, એવું કોઈ કારણ નથી કે શા માટે તે કલમ હેઠળનો સિદ્ધાંત નિયમિત દાવા પર પણ લાગુ ન થવો જોઈએ. અધિકારક્ષેત્ર સામેનો વાંધો જતો કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવવું જોઈએ અને કેસમાં આંતરિક અધિકારક્ષેત્રના અભાવનો કોઈ પ્રશ્ન ન હતો. દાવો સ્પષ્ટપણે રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત દ્વારા બાધિત હતો

અને ખોટી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. વર્તમાન કેસમાં જે પ્રશ્ન ઉભો થાય છે તે એ નથી કે આસનસોલ ખાતેની બજવણી કોર્ટને કલમ ૪૧ હેઠળ પ્રમાણપત્ર મોકલ્યા પછી બજવણીની અરજી સાંભળવાનું અધિકારક્ષેત્ર હતું કે ન હતું પરંતુ શું ચુકાદા-દેવાદારને રચનાત્મક રેસ જુડિકાટના સિદ્ધાંત દ્વારા અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન ઉઠાવવાથી અટકાવવામાં આવ્યો છે કે કેમ. અમે તે મુજબ ઠેરવીએ છીએ કે હાઈકોર્ટ દ્વારા રેસ જુડિકાટના પ્રશ્ન પર લેવાયેલ મત સાચો નથી. અમે અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ, હાઈકોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનામાને બાજુ પર રાખીએ છીએ અને ચુકાદા-દેવાદારની અરજીને ફગાવી દેતા સબઓર્ડિનેટ જજના નિર્ણયને પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ. અપીલકર્તા અહીં અને અત્યાર સુધીના તેના ખર્ચ માટે હકદાર રહેશે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

અપીલકર્તા માટે એજન્ટ: પી. કે. ચેટરજી.

સામાવાળા નં. ૧ માટે એજન્ટ: આર. આર. બિસ્વાસ.

***This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.***

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====